

Högre alkoholkonsumtion hos barn som får dricka alkohol tillsammans med sina föräldrar

*Sofia Ljungdahl och Sven Bremberg, Statens folkhälsoinstitut
Östersund 2010-04-27*

Bakgrund

Ungdomars bruk av alkohol utgör en betydande hälsorisk, särskilt vid berusningsdrickande. Genom att göra alkohol mer svårtillgänglig minskar konsumtionen (Andreasson, 2002). Det är mot denna bakgrund som det i Sverige är förbjudet att sälja alkoholdrycker till ungdomar som är yngre än 20 år. Detta förbud kan vara en bidragande förklaring till att bruket av alkohol bland 15-åringar är lägre i Sverige än i de flesta andra europeiska länder (Hibell et al., 2009). I Sverige rekommenderas föräldrar att inte tillhandahålla alkohol till sina barn, men den finns inget officiellt förbud. Motivet för rekommendationen är detsamma som för försäljningsförbudet - minskad tillgänglighet minskar konsumtionen.

Hur mycket ungdomar dricker vid ett och samma tillfälle påverkas inte enbart av tillgången på alkohol utan också av föreställningar om hur mycket det är lämpligt att dricka vid ett och samma tillfälle. Bland ungdomar är det vanligare att dricka sig berusad tillsammans med kamrater jämfört med när konsumtionen sker tillsammans med föräldrarna. Därför är det tänkbart att ungdomar som får dricka alkohol tillsammans med sina föräldrar lär sig att använda alkohol utan att bli berusade. I en del länder, exempelvis Australien och Nederländerna, får föräldrar rådet av myndigheter eller experter att dricka alkohol tillsammans med sina barn (Government of Western Australia. Drug and Alcohol Office, 2010; van der Vorst, Engels, & Burk, 2010). Nackdelen med en sådan rekommendation är dock att konsumtion av alkohol tillsammans med föräldrarna kan göra bruket mer acceptabelt, vilket på sikt både kan öka kan den totala konsumtionen och risken för berusningsdrickande. För att klargöra situationen krävs studier av frågan.

Den enklaste formen av undersökning är så kallade tvärsnittsstudier där man vid samma tillfälle dels registrerar ungdomarnas alkoholkonsumtion, dels om föräldrarna är närvarande eller ej. Sådana undersökningar visar ofta att ungdomar dricker mindre när föräldrarna är med, jämfört med om ungdomarna dricker tillsammans med sina kamrater (Foley, Altman, Durant, & Wolfson, 2004; Mayer, Forster, Murray, & Wagenaar, 1998). Det ligger då nära tillhands att rekommendera föräldrar att dricka tillsammans med sina ungdomar. Problemet med denna typ av studier är dock att ungdomar, som endast dricker lite tillsammans med föräldrarna, mycket väl kan dricka sig berusade när de senare vid andra tillfällen är tillsammans med kamrater.

För att klargöra effekten av alkoholbruk tillsammans med föräldrarna måste man därför följa ungdomar över tid där man vid första undersökningstillfället tar reda på i vilka sammanhang ungdomar druckit alkohol och vid ett eller flera senare tillfällen återigen fråga dem om deras alkoholkonsumtion.

Syfte

Att genom en systematisk genomgång av vetenskaplig litteratur klargöra om barn som får dricka alkohol tillsammans med sina föräldrar löper en ökad risk att dricka mer alkohol på sikt.

Metod

En litteratursökning genomfördes i databaserna PubMed, Social Sciences Citation Index (SSCI) och PsycINFO under januari-februari 2010. Sökningarna baserades på söksträngarna

- **PubMed:**
  - ("Alcohol Drinking"[Mesh] OR Alcohol[Title/Abstract]) AND (Adolescent[Mesh] OR child[Mesh]) AND ("Parent-Child Relations"[Mesh] OR parenting[Mesh] OR "Family/psychology"[Mesh] OR Parents[Mesh]) AND ("cohort studies"[Mesh] OR predict*[Title/Abstract] OR longitudinal[Title/Abstract] OR "follow-up"[Title/Abstract]). Limits: 1980-2010.
  - (drinking[Title/Abstract] OR use[Title/Abstract]) AND alcohol[Title/Abstract] AND (parent [Title/Abstract] OR parents[Title/Abstract]) AND (longitudinal[Title/Abstract] OR follow-up[Title/Abstract] OR "cohort study"[Title/Abstract]). Limits 1980-2010.
- **SSCI (via DataStar):**
  - (parents OR PARENT.W..KP. OR PARENTS.W..KP. OR parenting) AND (longitudinal OR FOLLOW-UP.KP. OR COHORT.W..KP. OR (cohort AND study)) AND (ALCOHOL.W..KP. OR ALCOHOL-USE.KP. OR DRINKING.W..KP. OR (alcohol AND drinking))
  - (parent\$) AND (alcohol) AND ((use) OR (drinking)) AND ((longitudinal) OR (follow-up) OR (cohort ADJ study))
- **PsycInfo (via EBSCO):**
  - (DE "Alcohol Drinking Patterns" or DE "Alcohol Intoxication" or DE "Alcohol Abuse" or DE "Alcohol Drinking Attitudes" or DE "Alcoholism" or alcohol or drinking) AND (DE "Parenting" OR DE "Authoritarian Parenting" OR DE "Authoritative Parenting" OR DE "Childrearing Practices" OR DE "Parent Child Communication" OR DE "Parent Child Relations" OR DE "Parental Involvement" OR DE "Parenting Style" OR DE "Permissive Parenting") or (DE "Parents") AND ((DE "Longitudinal Studies" OR DE "Prospective Studies") or (DE "Followup Studies")) or (DE "Cohort Analysis" or longitudinal or follow-up). Limits: peer-reviewed journals, 1980-2010.
  - (parent or parents) and alcohol and (drinking or use) and (longitudinal or follow-up or cohort study). Limits: peer-reviewed journals, 1980-2010.

Kriterierna för att inkludera studier i översikten var följande:

- 1) Studien var publicerad i en engelskspråkig vetenskaplig tidskrift där sakkunniga forskare har granskat arbetet före publicering.
- 2) Studien behandlade barn eller ungdomar som barn som blivit bjudna på alkohol av *och* fått dricka den tillsammans med sina föräldrar/familjen som bestämningsfaktor eller moderator. Exkluderade: Barn som fått alkohol av sina föräldrar, men inte druckit den i föräldrarnas/familjens närvaro, oavsett om det skett i hemmet eller inte. Högriskpopulationer såsom barn till föräldrar med alkoholproblem, kliniska populationer samt andra udda populationer.
- 3) Barnens/ungdomarnas alkoholkonsumtion var studerat som utfall. Exkluderade: Analyser av barnens intentioner att dricka.
- 4) Barnen var 12 år eller äldre vid t1.

- 5) Studien kontrollerade för ungdomarnas alkoholkonsumtion eller alkoholupplevelser vid t1.
- 6) Studien var genomförd som en prospektiv longitudinell studie med en uppföljningstid på minst ett år.
- 7) Studien var publicerad 1980 eller senare.
- 8) Bortfallet var maximalt 40 procent.

Resultat

Litteratursökningen genererade 1666 träffar. Med träffar avser vi inte individuella studier eftersom ett överlapp alltid föreligger mellan databaser. Av träffarna uppfyllde endast två studier inklusionskriterierna och redovisas i Appendix 1.

Den ena studien visar på att barn som får dricka alkohol tillsammans med sina föräldrar löper en ökad risk att dricka mer alkohol. Störst var risken för berusning (*drunkenness*, OR = 2.39) och intensivkonsumtion (*heavy episodic use*, OR = 1.93) (Komro, Maldonado-Molina, Tobler, Bonds, & Muller, 2007). Även alkoholkonsumtionen under det senaste året var högre. Däremot kunde man inte se några statistiskt signifikanta effekter på alkoholkonsumtionen under den senaste månaden eller veckan.

I den andra studien ser man en ökad risk att dricka alkohol utanför hemmet för de som dricker alkohol i hemmet och *vice versa* (van der Vorst et al., 2010). Även risken för en problematisk konsumtion ökade. Huruvida konsumtionen i hemmet skedde tillsammans med föräldrarna eller ej påverkade inte intaget av alkohol.

Studiepopulationerna var från USA respektive Nederländerna. Resultatet sammanfattas i tabell 1.

Tabell 1. Påverkan på barns alkoholkonsumtion av att dricka alkohol i familjesituation, efter justering för kontrollvariabler.

Ålder vid t1 resp t2 Författare, årtal, land	Exponering*	Utfall*	Effekt
t1 = 12 år t2 = 12-14 år (s.k. trajectories of use) Komro et al 2007, USA	Child allowed to drink at home (parent survey); <i>'Is your 6th grader ever allowed to drink alcoholic beverages in your home?' were recoded such that 'no' reflected 'never acceptable' and 'yes' reflected a combination of 'An occasional sip is acceptable', 'A small amount is acceptable on rare occasions, like weddings', 'Sometimes acceptable, like on holidays and other family celebrations', and 'Almost always acceptable, as long as a parent is supervising'.</i>	Trajectories of alcohol use: 1) Past year use 2) Past month use 3) Past week use 4) Drunkenness 5) Heavy episodic use	Ökad konsumtion i 3/5 analyser; (utfall 1, 4-5)
Familjer med 2 syskon t1 = 13-17 år Medelålder för äldre syskon 15,22 år (14-17 år) Medelålder för yngre syskon 13,36 år (13-15 år) t2 = 1 år senare (barnen 14-18 år) t3 = ytterligare ett år senare (barnen 15-19 år). van der Vorst et al 2010, Nederländerna	Drinking at home Drinking outside home Drinking with parent as moderator	Drinking at home (t1-t3) Drinking outside home (t1-t3) Problem drinking (t3)	Samband mellan att dricka hemma och dricka ute (och <i>vice versa</i>), men om man dricker med föräldrarna eller ej påverkar inte utfallet.

*de engelska termerna är redovisade i tabellen för att undvika ev. feltolkningar i samband med översättning

Diskussion

Denna översikt av studier där man följt ungdomar över tid, visar på ett annat resultat än många av de tvärsnittsstudier som ofta redovisas. Översikten visar att barn som får dricka alkohol tillsammans med sina föräldrar löper en högre risk för att på sikt dricka mer alkohol. I den ena inkluderade studien ser man att barn som får dricka alkohol tillsammans med sina föräldrar, senare löper en ökad risk för att framför allt berusa sig och intensivkonsumera alkohol (Komro et al., 2007). I den andra studien så ledde en konsumtion i hemmet till en ökad konsumtion utanför hemmet och tvärtom, oavsett om föräldrarna var närvarande eller inte (van der Vorst et al., 2010). Forskarna understryker att fynden pekar på att föräldrar inte bör tillåta sina barn att dricka alkohol vare sig i eller utanför hemmet.

Det går att invända att slutsatsen endast bygger på två studier. I linje med de kriterier för evidens som Statens folkhälsoinstitut tillämpar, är det avgörande att de inkluderade studierna håller en hög kvalitet, inte studiernas antal.

Föräldrar kan således minska ungdomarnas konsumtion genom att avstå från dricka alkohol tillsammans med barnen. Föräldrar kan också reducera ungdomarnas konsumtion genom att förmedla en restriktiv attityd till alkohol (Hayes et al., 2004) och genom att inte själva tillhandahålla alkohol till ungdomarna (Andreasson, 2002). Tanken att ungdomars konsumtion kan minska genom att föräldrar "lär ungdomar att umgås med alkohol" har således inte stöd av forskningen inom området.

Studierna som är redovisade i den här översikten är utförda i länder där konsumtionskulturen när det gäller alkohol är relativt lik den svenska. Det är dock inte självfallet att resultaten är överförbara till länder med andra konsumtionsmönster, såsom sydeuropeiska länder. I Sverige dricker man mindre alkohol per capita jämfört med exempelvis Frankrike, Spanien, Portugal, Grekland och Italien (Norstrom, 2001; WHO Statistical Information System (WHOSIS)). I Sydeuropa är det också vanligare att dricka alkohol dagligen eller till lunch (European union public health information system (EUFIX), 2009). Även ungdomars konsumtionsmönster skiljer sig åt mellan Sverige och Sydeuropa (Hibell et al., 2009).

Sammanfattningsvis bör föräldrar avstå från att bjuda sina barn på alkohol eftersom forskningen tyder på att det ökar barnens alkoholkonsumtion. Därtill så leder strikta regler och normer hemma vad gäller alkohol, samt en god tillsyn av barnen, till att ungdomar börjar dricka vid en senare ålder, dricker mindre och inte minst, mindre ofta utvecklar ett problematiskt konsumtionsmönster (Hayes et al., 2004).

Förkortningar

ns = non-significant (icke signifikant)

OR = odds ratio (oddskvot)

SES = socioekonomisk status

t1 = första undersökningstillfället

t2 = andra undersökningstillfället

Sven Andréasson, docent, alkoholforskare och expert inom området drogprevention vid Statens folkhälsoinstitut, har lämnat värdefulla synpunkter.

Referenser

- Andreasson, S. (Red.). (2002). *Den svenska supen i det nya Europa*. Stockholm: Statens folkhälsoinstitut.
- European union public health information system (EUFIX). (2009). Alcohol use. Different drinking patterns in Europe. Hämtad 2010-03-05, från http://www.euphix.org/object_document/o5201n27408.html
- Foley, K. L., Altman, D., Durant, R. H., & Wolfson, M. (2004). Adults' approval and adolescents' alcohol use. *J Adolesc Health*, 35(4), 345 e317-326.
- Government of Western Australia. Drug and Alcohol Office. (2010). Drinking guidelines and standard drinks. Hämtad 2010-02-25, från <http://www.dao.health.wa.gov.au/Structure/Prevention/DrinkingGuidelinesStandardDrinks/tabid/93/Default.aspx?PageContentMode=1>
- Hayes, L., Smart, D., Toumbourou, J. W., & Sanson, A. (2004). *Parenting influences on adolescent alcohol use. Report prepared by the Australian Institute of Family Studies for the Australian Government Department of Health and Ageing* (Systematic review). Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Hibell, B., Guttormsson, U., Ahlström, S., Balakireva, O., Bjarnason, T., Kokkevi, A., et al. (2009). *The 2007 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 35 European Countries: The Swedish Council for Information on Alcohol and other Drugs (CAN); The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) Council of Europe, Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (Pompidou Group)*.
- Komro, K. A., Maldonado-Molina, M. M., Tobler, A. L., Bonds, J. R., & Muller, K. E. (2007). Effects of home access and availability of alcohol on young adolescents' alcohol use. *Addiction*, 102(10), 1597-1608.
- Mayer, R. R., Forster, J. L., Murray, D. M., & Wagenaar, A. C. (1998). Social settings and situations of underage drinking. *J Stud Alcohol*, 59(2), 207-215.
- Norstrom, T. (2001). Per capita alcohol consumption and all-cause mortality in 14 European countries. *Addiction*, 96 Suppl 1, S113-128.
- van der Vorst, H., Engels, R. C., & Burk, W. J. (2010). Do parents and best friends influence the normative increase in adolescents' alcohol use at home and outside the home? *J Stud Alcohol Drugs*, 71(1), 105-114.
- WHO Statistical Information System (WHOSIS). Per capita alcohol consumption among adults aged 15 years and older (2003). Hämtad 2010-03-03, från <http://www.who.int/healthinfo/statistics/indadultalcoholconsumption/en/index.html>

Appendix 1. Inkluderade studier

Författare, årtal, land	Studiepopulation Metod	Exponering	Utfall	Kontrollvariabler	Effekt/slutsats	Kommentarer
Komro et al 2007 USA	<p>n(t1) = 1 288 72% of the cohort students completed 3 or 4 of the 4 surveys, while 28% completed 1 or 2.</p> <p>The sample for the present study is a subsample selected from a longitudinal, group-randomized controlled trial of an alcohol preventive intervention for multi-ethnic urban youth. The sample was comprised of students (and their parents) in the 32 schools that had been assigned randomly to the control condition. This was done in order to eliminate any confounding effects due to the intervention. The analysis sample contained 92.8% (n = 1 288) of the eligible sample due to missing values at baseline. Students in the sample were predominantly African American or</p>	<p>6th-grader (age 12) allowed to drink at home (parent survey): <i>'Is your 6th grader ever allowed to drink alcoholic beverages in your home?' were recoded such that 'no' reflected 'never acceptable' and 'yes' reflected a combination of 'An occasional sip is acceptable', 'A small amount is acceptable on rare occasions, like weddings', 'Sometimes acceptable, like on holidays and other family celebrations', and 'Almost always acceptable, as long as a parent is supervising'.</i></p>	<p>Trajectories of alcohol use (age 12-14):</p> <p>Past year use</p> <p>Past month use</p> <p>Past week use</p> <p>Drunkenness</p> <p>Heavy episodic use</p>	<p>Age, race/ethnicity, gender, family composition, number of friends who drink, how hard to obtain alcohol from a friend, parent/child communication, parental monitoring, family alcohol discussions, alcohol communication, students' baseline measure of the dependent variable, students' report of receipt and accessibility of alcohol* (last time drank, received from parent, last time drank, took from home, how hard to obtain alcohol from parent, How hard to obtain alcohol from home), parents' report of direct provision and home accessibility of alcohol* (6th-grader allowed to drink at</p>	<p>Time-invariant predictors at age 12 of trajectories of alcohol use and intentions from age 12-14:</p> <p>6th-grader allowed to drink at home (parent survey) Past year use $\beta = 0.438^*$, OR = 1.55 (1.00-2.39) Past month use $\beta = 0.286$, OR = 1.33 (0.84-2.12) Past week use $\beta = 0.431$, OR = 1.54 (0.88-2.69) Drunkenness $\beta = 0.871^*$, OR = 2.39 (1.43-4.00) Heavy episodic use $\beta = 0.659^*$, OR = 1.93 (1.09-3.43)</p> <p>*p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001</p>	<p>Population med låg socioekonomisk status, kontroll för detta saknas. Studiepopulationen är representativ för offentliga skolor i Chicago-området och består i huvudsak av afro-amerikaner och personer av mellan- och sydamerikanskt ursprung (<i>hispanics</i>). Studien kontrollerar för etnicitet.</p> <p>Också analyserat, men inte redovisat här eftersom det inte faller inom ramen för inklusion: Om barnen erhållit alkohol från sina föräldrar samt hur lätt det var att få alkohol från sin förälder var studerat som exponering, ungdomarnas intentioner att dricka var studerat som utfall.</p>

	<p>Hispanic (44% and 39%, respectively), had a relatively equal gender distribution, had lived in the United States for all their life (85%), spoke English in their homes (74%), lived in two-parent households (56%) and were low-income (79% receiving free, or reduced-price, lunch). Parents were predominantly married (55%), had one to three children living in their home (69%) and had, at the least, graduated from high school (78%).</p> <p>Parents were surveyed in the fall of 2002. The student surveys were administered during the fall of 2002, spring of 2003, spring of 2004 and spring of 2005, when the students were in 6th, 7th and 8th grades. There were no statistically significant differences on demographic, independent or dependent variables between the eligible and analysis samples. All available follow-up data were used</p>			<p>home, Ask 6th-grader to bring alcoholic beverage to you, home access scale).</p> <p>* when analyzing the impact of one predictor, all others were controlled for</p>		
--	--	--	--	---	--	--

	<p>in the analysis. Students who completed 3-4 surveys differed significantly from those who completed 1-2 (the latter were older students, had lived in the United States longer, had not English as their primary language spoken at home, and were receiving free or reduced-price lunch). There was no significant difference with respect to ethnicity, gender, family composition, alcohol use and alcohol intentions.</p>					
<p>Van der Vorst et al 2010</p> <p>Netherlands</p>	<p>n(t1) = 428 n(t2) = 416 n(t3) = 404</p> <p>t1-t2: 1 year t2-t3: 1 year</p> <p>Data for this study were collected as part of a broader longitudinal survey (Family and Health). Approximately 5,000 Dutch families with at least two children between ages 13 and 16 years living in 20 municipalities in The Netherlands were</p>	<p><i>Drinking alcohol at home.</i> At all three measurement points, each family member was asked two questions about their drinking behaviors at home in the previous week: glasses of alcoholic beverages consumed at home on weekdays and on the weekend respectively. Responses to these two questions were summed to obtain an indication of weekly</p>	<p><i>Drinking alcohol at home.</i></p> <p><i>Drinking alcohol outside the home.</i></p> <p><i>Problem drinking.</i> For both siblings, problem drinking was measured with the Rutgers Alcohol Problem Index at t3 (18 items). An example of an item is, "Because of alcohol use, you were not able to</p>	<p>Previous use</p>	<p>Bi-directional associations of drinking at home and drinking outside home were studied.</p> <p>Moderating effects of drinking with parents were analyzed:</p> <p><i>Bi-directional effects</i> between drinking at home and drinking outside the home were found for both adolescents, with drinking in one setting predicting</p>	<p>Även effekten av <i>parental supervision, parental drinking, drinking with friends</i> och <i>sibling influence</i> analyserades. De analyserna redovisas inte här eftersom effekten av att dricka tillsammans med föräldrarna inte ingick i dessa fall.</p>

	<p>approached by mail. 885 agreed to participate, and were contacted by telephone to establish whether they fulfilled all the inclusion criteria (i.e., the parents had to be married or living together, and the siblings and their parents had to be biologically related). Families with twins or with family members who had mental or physical disabilities were excluded from the study. In addition, selected families were based on adolescents' education level (one third special or low education, one third intermediate general education, and one third preparatory college and university education). The final sample at t1 included 428 families. A total of 416 families participated 1 year later at Time 2, and 404 families participated 2 years later at Time 3. Almost all participants (95%) were of Dutch origin. The mean age of the older siblings was 15-22 years (range: 14-17</p>	<p>alcohol consumption at home.</p> <p><i>Drinking alcohol outside the home.</i> At all three measurement points, each family member was asked two questions about their drinking behaviors outside the home the previous week: glasses of alcoholic beverages consumed outside the home on weekdays and on the weekend respectively. Responses to these two questions were summed to obtain an indication of weekly alcohol consumption outside the home.</p> <p><i>Adolescents' drinking with others.</i> At t1, adolescents were asked how many times they drank alcohol with their father, as well as with their mother in the previous month. Response categories ranged</p>	<p>do your homework.” Response categories ranged from 1 (<i>never</i>) to 5 (<i>very often</i>).</p>		<p>drinking in another setting over time. Both drinking at home and drinking outside the home predicted subsequent problem drinking. Examples of standardized estimates; older adolescents are presented before the slash; younger adolescents after the slash (alla siffror ej redovisade här p.g.a. det stora antalet analyser, se originalpublikationen för mer detalj): Drinking at home t1 → drinking outside the home t2 .18***/.23** Drinking outside the home t2 → problem drinking t3 .33***/.26*** Drinking at home t2 → drinking outside the home t3 .14***/.14* Drinking at home t2 → problem drinking t3 .14*/.16*** Drinking outside the home t1 → drinking</p>	
--	---	---	--	--	---	--

	<p>years) at t1, and the mean age of the younger siblings was 13-36 years (range: 13-15 years).</p>	<p>from 1 (<i>never</i>) to 6 (<i>daily</i>). The frequency of drinking with father and mother was highly correlated ($r_{older} = .76$, $r_{younger} = .75$); therefore, these items were summed into one variable: <i>drinking with parents</i>.</p>			<p>at home t2 $.21^{***}/.01$ Drinking outside the home t2 → drinking at home t3 $.19^{***}/.19^{**}$</p> <p><i>Adolescents' drinking with parents</i>. For both siblings, equality constraints did not reveal any significant differences in associations between adolescents' drinking at home and outside the home between those who did not drink with their parents and those who did drink with their parents (inga siffror redovisade för detta i publikationen).</p>	
--	---	--	--	--	---	--